

Dr. sc. Danimir Gulin
Ekonomski fakultet Zagreb
dgulin@efzg.hr

FINANCIJSKI INSTRUMENTI -priznavanje, mjerjenje i knjiženje-

Definiranje financijskih instrumenata

- To je bilo koji ugovor na temelju kojeg nastaje financijska imovina jednog subjekta te financijska obveza ili glavnički instrument drugog subjekta

Financijska imovina

Novac

Ugovorno pravo da se primi novac

Ugovorno pravo na razmjenu financijskih instrumenata s drugim subjektima

Glavnički instrumenti drugog subjekta
(dionice)

Financijske obveze

- To je bilo koja obveza kojom je ugovorena:
 - (a) Predaja novca ili bilo koje druge financijske imovine drugom poduzeću,
 - (b) Razmjena financijskih instrumenata s drugim subjektima prema uvjetima koji su potencijalno nepovoljni

Glavnički instrument

- To je ugovor koji dokazuje iznos udjela u imovini drugog subjekta nakon umanjenja svih njegovih obveza (dokaz o udjelu u neto imovini subjekta)

RAZVRSTAVANJE FINANCIJSKE IMOVINE

- Financijska imovina i financijske obveze po fer vrijednosti kroz RDG (koja se drži za trgovanje)
- Zajmovi i potraživanja
- Ulaganja koja se drže do dospjeća
- Imovina raspoloživa za prodaju

Financijska imovina i financijske obveze po fer vrijednosti kroz RDG (koja se drži za trgovanje)

- To je imovina koja se stječe s namjerom ostvarivanja profita od kratkoročnih fluktuacija cijena.
- Kratkoročnost = označava namjeru držanja portfelja (prije na dnevnoj nego na mjesečnoj osnovi)
- Najčešća financijska imovina je:
 - (a) Financijska imovina na kojoj se ostvaruje profit zbog fluktuacije cijena na tržištu ili brokerske marže te drugih naknada,
 - (b) Derivati kao financijski instrumenti koji se razvrstavaju u imovinu koja se drži za trgovanje bez obzira što su oblikovani kao instrumenti zaštite

Zajmovi i potraživanja

- To je financijska imovina koju je kreirao subjekt i *koja se stječe na financijskim tržištima* odobravanjem novca, prodajom robe ili usluga dužnicima.
- Zajmovi i potraživanja nisu kreirana s namjerom da se prodaju u kratkom roku što bi ih tako razvrstalo u imovinu koja se drži za trgovanje.

Ulaganja koja se drže do dospijeća

- To je financijska imovina s fiksnim (ili promjenjivim) isplata i fiksnim dospijećem
- Imovina za koju subjekt ima pozitivnu namjeru ili sposobnost držati je do dospijeća.

Fiksno dospijeće

- Tipični primjer jesu **dugoročne obveznice** kao dužnički instrumenti s ugovorenim elementima kao što su kamate, otplatna kvota (dug) i definirani rok otplate.
- Namjera i sposobnost držanja do dospijeća moraju biti evidentni (**nema opcijskih kao niti konvertibilnih obilježja**)

“Kvarenje” portfelja *drži se do dospijeća*

- Ako se financijska imovina koja se drži do dospijeća proda u tekućoj ili u slijedeće 2 god.
- Preostala imovina koja se drži do dospjeća reklasificira se samo kao **imovina raspoloživa za prodaju**
- Naknadno se reklasificirana imovina mjeri po fer vrijednosti umjesto po amortiziranom trošku

Što se ne smatra “kvarenjem” imovine koja se drži do dospijeća

- Kada je instrument vrlo blizu dospijeća,
- Ako je značajno ili u cjelosti naplaćena
glavnica,
- Prodaja dijela portfelja dospijeva u
izoliranom poslovnom događaju koji je
izvan kontrole subjekta

Imovina raspoloživa za prodaju

- To je financijska imovina koja:

(a) Ne drži se za trgovanje

(b) Nisu zajmovi i potraživanja i

(c) Ne drži se do dospjeća

To je financijska imovina koja obuhvaća reklasificirane pozicije kao i dugoročni (investicijski) portfelj)

POČETNO MJERENJE

- Početno vrednovanje 1. Kategorije je po fer vrijednosti kroz RDG = fer vrijednost (ne uključuje transakcijske troškove u inicijalno vrednovanje)
- Početno vrednovanje za ostale 3 kategorije financijske imovine i obveza (ne kroz RDG) je po trošku (uključuje transakcijske troškove u inicijalno vrednovanje).

1. Početno mjerenje fin. Imovine po fer vrijednosti:

Fin imovina po fer vrijednosti	Novac
1) 100	120 1)
Ovisni troškovi ulaganja	
1) 20	

2 Početno mjerenje imovine raspoložive za prodaju

Fin imovina raspoloživa za prodaju	Novac
1) 120	120 1)

PRIZNAVANJE FINANCIJSKE IMOVINE (OBVEZA)

- Financijska imovina ili obveza priznaje se samo onda ako je dio ugovorne odredbe instrumenta.
- Financijska imovina priznaje se na **datum transakcije** (trgovanja) ili na **datum plaćanja**.
- **Datum transakcije** (trgovanja) je priznavanje na dan sklapanja ugovora
- **Datum plaćanja** je datum kada je izvršeno plaćanje ili su razmijenjeni instrumenti (npr dionice za obveznice i sl.)

Priznavanje stjecanja na datum plaćanja

- Ako se instrument mjeri po fer vrijednosti promjena fer vrijednosti instrumenta između datuma trgovanja i datuma plaćanja priznat će se u izvještaju o dobiti
- Ako se instrument vodi po trošku ili amortizacijskom trošku te je došlo do promjene fer vrijednosti između datuma trgovanja i plaćanja –ova promjena se ne priznaje u izvještaju o dobiti

FER VRIJEDNOST VS TRŽIŠNA VRIJEDNOST

- FER VRIJEDNOST = IZNOS ZA KOJI SE NEKO SREDSTVO MOŽE RAZMIJENITI ILI OBVEZA PODMIRITI IZMEĐU POZNATIH I SPREMNIH STRANAKA U TRANSAKCIJI PRED POGODBOM.
- TRŽIŠNA VRIJEDNOST = IZNOS KOJI SE MOŽE DOBITI IZ PRODAJE ILI JE OBVEZA KOD NABAVE FINANCIJSKOG INSTRUMENTA NA AKTIVNOM TRŽIŠTU

NAKNADNO MJERENJE IMOVINE KOJA SE DRŽI ZA TRGOVANJE

- Mjeri se po fer vrijednosti,
- Transakcijski troškovi koji nastaju prodajom imovine uključeni su u mjerenje,
- Promjena fer vrijednosti imovine koja se drži za trgovanje priznaje se u izvještaju o dobiti.

1. Naknadno mjerenje fin. Imovine po fer vrijednosti:

Fin imovina po fer vrijednosti	
1) 100	
<hr/>	
Ispravak vrijednosti fin imovine po fer vr	
1) 20	

Nerealizirani dobiti (prihod)	
20	1)

NAKNADNO MJERENJE IMOVINE KOJA SE DRŽI DO DOSPJEĆA

- Po amortiziranom trošku korištenjem metode efektivnih kamata
- Ako dođe do promjene “kvarenja” portfelja reklasificira se u raspoloživa za prodaju. Naknadno mjerenje tada je po fer vrijednosti. Razlika fer vrijednosti i amortiziranog troška priznaje se u izvještaju o dobiti.

NAKNADNO MJERENJE ZAJMOVA I POTRAŽIVANAJA

- Po amortiziranom trošku

NAKNADNO MJERENJE IMOVINE RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU

- Po fer vrijednosti
- Razlika troška i fer vrijednosti priznaje se direktno u glavnici

1. Naknadno mjerenje fin imovine raspoložive za prodaju:

Fin imovina raspoloživa za prodaju	
1) 100	
Ispravak vrijednosti fin imovine po fer vr	
1) 20	

Kapital-rezerve	
20	1)

UTVRĐIVANJE FER VRIJEDNOSTI

-za naknadno mjerenje-

- Na aktivnom financijskom tržištu
- Na temelju cijena raspoloživih za slične instrumente (ili diskontiranog novčanog toka takvog instrumenta)
- Modela vrednovanja koji se temelji na pouzdanim podacima (vrednovanje diskontiranim novčanim tokom zasnovano na ugovorenim uvjetima i kamatama koje su dobivene na međubankarskim tržištima)
- Ako se fer vrijednost instrumenta ne može pouzdano izmjeriti **ostat će po trošku** a razlika između troška i iznosa u dospjeću amortizirat će se tijekom razdoblja do dospjeća. **Instrument podliježe testu umanjenja.**

AMORTIZIRANI TROŠAK

- Iznos po kojem se naknadno mjeri financijska imovina (zajmovi i potraživanja te imovina koja se drži do dospjeća) a dobije se tako da se od inicijalnog troška, priznatog na početku, oduzme otplata glavnice plus ili minus amortizacija bilo koje razlike između početnog priznatog iznosa i iznosa u dospjeću te minus otpis zbog umanjenja ili nenaplativosti

METODA EFEKTIVNIH KAMATA

- To je metoda koja se koristi u obračunu amortizacije diskonta ili premije. Ova metoda predstavlja internu stopu povrata subjekta. To je ujedno i interna stopa rentabilnosti kojom se izjednačava početni iznos ulaganja s iznosom u dospijeću.
- Računanje po metodi efektivnih kamata uključuje sve naknade koje se plaćaju između ugovorenih stranaka

UMANJENJE IMOVINE

- Financijska imovina (koja se naknadno mjeri po trošku ili amortiziranom trošku) podliježe testu umanjenja te se umanjuje **kada je knjigovodstveni iznos veći od nadoknadivog iznosa**
- Na svaki datum izvještavanja subjekt treba procijeniti da li postoje objektivni dokazi da je financijska imovina ili portfelj umanjen
- Ako je umanjenje utvrđeno za pojedine pozicije imovine ili za skupinu imovine potrebno je priznati gubitak od umanjenja (vrijednosno usklađivanje ili rezerviranje za gubitke)

OBJEKTIVNI DOKAZI O UMANJENJU IMOVINE

- financijske poteškoće emitenta (dužnika)
- Raskid ugovora ili obustava plaćanja glavnice i kamata
- Velika vjerojatnost stečaja
- Nestanak aktivnog tržišta za tu imovinu
- Pad tržišne vrijednosti financijske imovine

UMANJENJE FINANCIJSKE IMOVINE KOJA SE MJERI PO AMORT. TROŠKU

- Kada postoji vjerojatnost da subjekt neće naplatiti glavnicu i kamate prema ugovoru
- Nadoknadiivi iznos je sadašnja vrijednost očekivanog budućeg novčanog toka financijskog instrumenta (koristeći diskontnu stopu u visini efektivne kamatne stope)
- Razlika između većeg am. troška i manjeg nadoknativog iznosa knjiži se kao rashod (gubitak ili rezerviranje za gubitke)

1. Umanjenje fin imovine koje se naknadno mjeri po amort trošku

Ulaganje u obveznice	
So 100	
Ispravak vrijednosti	
	20 1)

Vrijednosna usklađivanja (rashod)	
1) 20	

Tretman nakon testa umanjenja

- Za imovinu koja se naknadno mjeri po am. trošku – dopušteno je poništenje prethodnog umanjenja
- Fin. imovina koja se naknadno mjeri po trošku – nije dopušteno ukidanje prethodno knjiženog umanjenja
- Za fin. imovinu raspoloživu za prodaju:
 - a) Ukidanje umanjenja dopušteno za dužničke instrumente
 - b) Ukidanje umanjenja nije dopušteno za glavnične instrumente

Reklasificiranje financijske imovine

- Izlaz iz “imovine kroz RDG”-----
zabranjeno
- Ulaz u “imovinu kroz RDG”-----
zabranjeno
- Izlaz iz “drži se do dospjeća”-----u
raspoloživu za prodaju
- Ulaz u “drži se do dospjeća”-----iz
“raspoložive za prodaju” ako se mijenja
namjera u zadnje dvije godine”